

Üniversitelerarası Badminton Şampiyonasına Katılan Sporcu-Öğrencilerin Antrenör Davranışı Tercihlerinin İncelenmesi

Levent İLHAN¹, Eylem GENCER²

¹Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
²Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırma üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda 2009 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan ve 7 üniversitenin katıldığı üniversiteler arası B kategorisi badminton şampiyonasında 57 (26 kadın, 31 erkek) sporcuya, 35 madde ve 4 alt boyuttan oluşan "Leadership Scale For Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour" uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistik analizinde bağımsız t-testine başvurulmuştur. İstatistiksel anlamlılık için .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir. Kadınlarda (4,13±0,52), erkeklerde (4,15±0,54) ortalama ile en çok tercih edilen antrenör davranışının "eğitici ve ödüllendirici davranış" olduğu bulunmuştur. Kadın ve erkek sporcular arasında "destekleyici davranış tercihi" boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t=2.67; p<0,05).

Anahtar Kelimeler: Üniversite sporları, Badminton, Antrenör davranışı tercihi

Examining the Coach Behaviour Preferences of Athlete-Students That Participated In Intercollegiate Badminton Championship

Abstract

In this study it is intended to determine athlete-students' coach behaviour preference and compare according to gender who participated in intercollegiate badminton competition. Leadership Scale for Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour was used to gather data. The research was applied in intercollegiate B categorie badminton championship where 7 universities participated in and organized in Ahi Evran University in 2009. The sample of research consists of 57 badminton athlete-students (26 female, 31 male). The data were analyzed by using the technique independent samples t test. 0.05 was chosen for the statistical significance. It was found that the most preferred coaching behavior preference is "educational and rewarding behavior" with the average of 4.13 ± 0.52 in females and 4.15 ± 0.54 in males. It was also found that there is a significant difference between male and female athlete-students' "supportive bahaviour preference ($t = 2.67, p < 0.05$).

Keywords: University sports, Badminton, Coach behaviour preference.

Giriş

Günümüzde spor branşlarında elde edilen başarılar ve başarısızlıklar birçok nedene bağlanmaktadır. Bu nedenler fizyolojik olduğu kadar psikolojik durumları da içermektedir (Arıburun & Aşçı, 2005; Jones & Hardy, 1990). Genellikle, başarının/başarısızlığın temel nedenleri arasında "antrenör-sporcu uyumu/uyumsuzluğu" gösterilmektedir (Horn, 2002).

Anshel'e (2003) göre, antrenörler sporcuların fiziksel performansları ile kalmayıp psikolojik olarak iyi olma hallerini de etkilediğinden, etkili bir antrenör, sporcuların birçok kişisel ihtiyacına cevap vermeye hazır olmalıdır. Bu nedenle teknik, spor, bilgi ve becerilerine ek olarak sporcularının yaşamlarındaki birçok rolü de oynaması gerekebilir. Bu roller arasında liderlik, arkadaşlık, öğretmenlik, rol modeli, sınır koyucu, psikologluk/danışmanlık ve/veya akıl hocalığı sayılabilir (Toros & Tiryaki, 2006).

Sporda başarı ve performansı etkileyen önemli faktörlerden birinin liderlik becerisi olduğu söylenebilir. Liderlik büyük ölçüde etkileme sürecidir. Spor takımlarını bir örgüt olarak düşündüğümüzde, örgütsel başarı, örgüt çalışanlarının lider tarafından etkilenecek gönüllü iş birliğine razı edebilmesine dayanır. Başka bir ifadeyle lider, belirlenmiş planları başarıyla gerçekleştirmek için gruba rehberlik eder ve üyeleri yönlendirir

Biçer'e (1994) göre, lider amaçların ve planların gerçekleşmesinde en önemli etken olarak görülmektedir. İyi bir lider örgüt üyelerinin kapasitelerini maksimum kullanmaları için ortam yaratmak ve motive etmek zorundadır. Takım sporları ya da bireysel sporlarda antrenör aynı zamanda iyi bir lider ve motive edici olmak zorundadır. Bu yüzden bir lider olarak antrenör insan psikolojisi ve beklentilerini anlamak zorundadır Bozdam, Taşkın & Tekin, 2007).

Sporcular için yüksek performans sergileme isteğinin yanı sıra antrenörlerin beğenisini kazanmak da her zaman için önemlidir. Benlik sunumu yüksek olan

sporcuların başkaları üzerinde olumlu izlenim bırakmak, beğeni toplamak ve onları etkilemek isteği sporcuların motivasyonlarını arttırmaktadır (Leary, 1992).

Antrenörlerin, egzersiz programlarını düzenleyen, performans değerlendirmeleri yapan, spor ortamını şekillendiren, sporcularını onaylayan, ödüllendiren veya cezalandıran kişiler oldukları bilinmektedir. Antrenörlerin spor ortamında sergiledikleri bu tür davranışlar, sporcuların motivasyonları üzerinde önemli etki yaratabilecek ortamı oluşturmaktadır (Treasure & Roberts, 1998). Antrenörün kendi davranışları sonucunda ortaya çıkan bu ortam; özellikle antrenörün, öğrenmeye önem verip vermediği, yetkisini paylaşıp paylaşmadığı, ödül ya da cezaya dayalı bir değerlendirme sisteminden hangisini benimsediği, çalışma gruplarını oluşturmada hangi faktörlere önem verdiği, performansı neye göre değerlendirdiği tutum ve davranışları sonucu oluşmaktadır.

Oluşan bu iklim sporcuların motivasyonunu birinci dereceden etkilerken diğer pek çok davranışını da olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Türüne göre motivasyonel iklim sporcular arasında yapıcı, olumlu bir rekabet oluşturabilecek iken yıkıcı ve olumsuz bir rekabete de yol açabilir. Yapıcı ve olumlu bir rekabetin takım sporlarında sonuca ulaşmayı olumlu yönde etkileyeceği açıktır. Ters durumda yani antrenörün oluşturacağı havanın olumsuz olması durumunda ise sporcular arasında çatışmalar, gerginlikler gereksiz tartışmalar yaşanabilecektir. Hatta saldırgan davranışlar sergileyerek kendilerine ya da takım arkadaşlarına fiziksel veya psikolojik zararlar verebileceklerdir (Reinboth, Duda & Ntoumanis, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Stornes & Ommundsen, 2004).

Antrenörlerin, sporcuları üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalışmaların genel sonucu olarak şu ortaya çıkmıştır: “etkili bir antrenör” başarılı performans ortaya koyabilen ve sporcularından olumlu psikolojik tepkiler alabilen antrenördür (Gürbüz vd. 2006).

Antrenörler sporcularının yaş grupları, beceri düzeyleri, kişisel özellikleri v.b. faktörlere göre antrenörlük rollerini yerine getirmelidirler. Antrenörlerin davranış özellikleri sergilerken, karşısındaki sporcu/ sporcuların beklentilerini de göz önüne almaları etkili bir antrenörlüğün temelini oluşturmaktadır.

Bu araştırma üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmaya 2009 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan ve 7 üniversitenin katıldığı (O.D.T.Ü, Polis Akademisi, Niğde Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Ahi Evran Üniversitesi) üniversitelerarası B kategorisi badminton şampiyonasında üniversite takımlarında yer alan 57 (26 kadın, 31 erkek) sporcu-öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada Chelladurai ve Saleh (1980) tarafından geliştirilen (Leadership Scale for Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour), Yenel, Gürbüz, Güngörmüş ve Mızrak (2006) tarafından geçerliği ve güvenilirliği yapılan, 4 alt boyut ile 35 maddeden oluşan ölçek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Katılımcılardan ölçekte yer alan ifadeleri Likert tipi 5 ("Hiçbir zaman"=1 ve "Her zaman"=5) aralıklı seçenekler üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir.

Elde edilen verilerin istatistik analizinde çalışmada kullanılan ölçeğin 4 alt boyutunda katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için "Independent Samples t-test" analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

Bulgular

Üniversite badminton takımlarındaki sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Üniversite badminton takımlarındaki sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	Sd	SD	t
Otokratik Davranış	Kadın	26	3,12	0,73	55	0,887
	Erkek	31	3,19	0,69		
Destekleyici Davranış	Kadın	26	3,62	0,65	55	2,67*
	Erkek	31	3,91	0,63		
Demokratik Davranış	Kadın	26	3,97	0,64	55	1,317
	Erkek	31	3,88	0,57		
Eğitici & Ödüllendirici Davranış	Kadın	26	4,13	0,52	55	0,665
	Erkek	31	4,15	0,54		

*P < 0.05

Tablo 1 incelendiğinde, farklı üniversitelerin badminton takımlarındaki sporcularının "Antrenör Davranışı Tercihlerinin" alt boyutlarından; "Otokratik Davranış" alt boyutunda kadınların (3,12±0,73), erkeklerin (3,19±0,69) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur (t=0,887;p>0,05). "Destekleyici Davranış" alt boyutunda

kadınların (3,62±0,65), erkeklerin (3,19±0,69) (3,91±0,63) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=2.67$; $p<0,05$). “Demokratik Davranış” alt boyutunda kadınların (3,97±0,64), erkeklerin (3,88±0,57), puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=1,317$; $p>0,05$) ve “Eğitici & Ödüllendirici Davranış” alt boyutunda kadınların (4,13±0,52), erkeklerin (4,15±0,54) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($t=0,665$; $p>0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması amacıyla yapılan araştırmamızda ele aldığımız sporcu-öğrenciler tarafından en çok tercih edilen antrenör davranışının kadınlarda ve erkeklerde “eğitici ve ödüllendirici davranış” olduğu bulunmuştur.

Sporcuların, antrenörlerinde tercihen en çok görmek istediği “eğitici ve ödüllendirici” davranış” modeli, başka araştırmalarda da ön plana çıkmaktadır (Chelladurai & Carron, 1983; Gürbüz vd. 2008). Eğitici ve ödüllendirici davranış şekli motivasyonu canlı tutup, spor ortamını çekici hale dönüştürmektedir. Martin’e (2003) göre, erkekler ve kadınlar motive edildiği zaman ortam daha eğlenceli bir hal almakta ve bunun yanında bireylerin kendi potansiyellerine ulaşması, katılım ve başarı kapasitelerini keşfetmeleri daha kolay sağlanmaktadır.

Leblanc & Dickson’a (2005) göre, antrenörlerin bir beceriyi düzeltme, bir davranışı güçlendirme ya da bir hatayı gösterme biçimi, genç sporcuların kendilerine saygılarını geliştirmede ya da azaltmada önemli işleve sahiptir.

Sporcularının Antrenör Davranışı Tercihlerinin Alt Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları Cinsiyet Değişkenine Göre incelendiğinde “Otokratik Davranış” alt boyutunda ($t=0,887$; $p>0,05$), “Demokratik Davranış” alt boyutunda ($t=1,317$; $p>0,05$) ve “Eğitici & Ödüllendirici Davranış” alt boyutunda ($t=0,665$; $p>0,05$), anlamlı bir farklılaşma olmadığı ancak; “Destekleyici Davranış” alt boyutunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir ($t=2.67$; $p<0,05$).

Feltz vd. (1999), antrenörlük yeterliliği hakkında yaptıkları araştırmalarının sonucunda, antrenörlük yeterliliğini: “antrenörlerin kendilerinin, sporcuların performansı ve öğrenmelerini etkileyecek kapasiteye sahip olduklarına inanmalarını” şeklinde tanımlamışlardır. O halde antrenörler sporcularının kapasitelerini geliştirme yolunda onların beklentileri ve ihtiyaçları göz önüne almalı ve bu anlamda sporcularının gözünde model insanlar olmalıdırlar.

Chaumeton & Duda (1988), lise ve üniversite erkek basketbol oyuncularının ve antrenörlerin hedef yönelimleri arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada, antrenörlerin davranışlarının yarışma ve durum düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Araştırmada, yarışmanın en üst düzeyinde hem oyuncu hem de antrenörler, için kazanmanın daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Hiç şüphesiz performans sporunda temel hedef başarının sağlanmasıdır, bu hedef hem sporcu hem de antrenör için aynıdır. Her iki taraf için hedefin gerçekleşmesi karşılıklı olumlu bir etkileşim sonucunda olabilir. Etkili bir antrenör, sporcularının bireysel farklılıklarına ve beklentilerine cevap verebilen hem kendisi hem sporcuları için sürekli gelişim ilkesini benimseyen, kendini gerçekleştirmiş ve karşısındaki kitleyi etkileyebilen bir liderdir. İkizler & Özcan (1994) sporu, gençlerin baskı altında kalmadan rıza gösterdikleri ve bir düzene girdikleri serbest bir alan olarak değerlendirmektedirler. Antrenörleri tarafından baskıya maruz kalan sporcuların başta saldırganlık olmak üzere farklı olumsuz davranışlar sergilemesi mümkündür.

Araştırma grubunun “otokratik davranış” tercihinin en alt sırada yer aldığı görülmüştür. Bu durum araştırma grubumuzdaki sporcu-öğrencilerin baskıdan uzak olmak istedikleri izlenimini uyandırmaktadır. Bunun yanında en başta gelen antrenör davranışı tercihlerinin “eğitici & ödüllendirici davranış” olması, araştırma grubunda yer alan sporcu öğrencilerin, olumlu pekiştirici, takdir edilme ve övgüye ilgi gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kaynakça

- Anshel, M. H. (2003). *Sport psychology from theory to practice*. San Francisco: Benjamin Cummings.
- Arıburun, B. & Aşçı, F. H. (2005). Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdül iklimi. *Sportmetre*, 3(3), 111-114.
- Biçer, T. (1994). *Spor yönetimi organizasyonu ekonomik bir birim olarak spor işletmeleri ve uygulamadan bir örnek* (Yayımlanmamış Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bozdam, A., Taşkın, Ö. & Tekin, M., (2007, 14-15 Aralık). Badminton antrenörlerinin çeşitli değişkenlere göre liderlik özelliklerinin incelenmesi. 3. *Raket Sporları Sempozyumu* (s. 16-20), Kocaeli.
- Chaumeton, N. R. & Duda, J. L. (1988). Is it how you play the game or whether you win or lose?: The effects of competitive level and situation on coaching behaviors. *Journal of Sport Psychology*, 11(3), 157-174.
- Chelladurai, P. & Carron, A.V. (1983). Athletic maturity and preferred leadership. *Journal of Sport Psychology*, 5(4), 371-380.
- Feltz, D. L., Chase, M. A., Moritz, S. A. & Sullivan, P. J. (1999). A conceptual model of coaching efficacy: Preliminary investigation and instrument development. *Journal of Educational Psychology*, 91(4), 765-776.
- Gürbüz, B., Yenel, F., Özdemir, S. & Demirel, M. (2008). Üniversite takımı sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması [öz]. 10. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongre Kitabı* (s. 252-253). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Horn, T.S. (2002). Coaching effectiveness in the sport domain. T.S. Horn (Ed.). *Advances in Sport Psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- İkizler, C. & Özcan A.O. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi*. İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.

- Jones, G. & Hardy, L. (1990). The academic study of stress in sport. In J. G. Jones and L. Hardy (eds), *Stress and performance in spor* (pp. 3-16). New York: John Wiley.
- Kaya, Y. K. (1986). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Leary, M. R. (1992). Self-presentational processes in exercise and sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(4), 339-351.
- Leblanc, J. & Dickson, L. (2005). *Çocuklar ve spor*. Ankara: Bağırğan yayımevi.
- Martin, A., (2003). Boys and motivation. *Australian Educational Researcher*, 30 (3), 43-65.
- Reinboth, M., Duda, J. L. & Ntoumanis, N., (2004). Dimensions of coaching behavior, need satisfaction, and the psychological and physical welfare of young athletes. *Motivation and Emotion*, 28(3), 297-313.
- Scanlan, T. K. & Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25-35.
- Stornes, T. & Ommundsen, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportpersonship: A study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational*, 48(2), 205-221.
- Toros, T. & Tiryaki, Ş. (2006, 3-5 Kasım). Sporda liderlik ölçeğinin futbolcuların antrenör davranışlarını algılaması versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongre Kitabı* (s. 1320-1322). Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Treasure, D. & Roberts, G.C. (1998). Relationship between female adolescents achievement goal orientations, perceptions of motivationale climate, belief about succes and sources of satisfaction in basketball. *International Journal of Sport Psychology*, 29(3), 211-230.
- Yenel, F., Gürbüz, B., Güngörmüş, A. H. & Mızrak, O. (2006). Evaluation of the psychometric properties of the leadership scale for sports: Preference version [abstract]. *4th International Scientific Congress* (s. 95-96), Sofia.